

Sağlık Gözetimi ve Meslek Hastalıkları

Ders No: 42

Amaç

Çalışanların sağlık gözetimi konusunda iş güvenliği uzmanının yapması gerekenleri öğrenmek ve meslek hastalıkları hakkında bilgi sahibi olmak.

Öğrenim hedefleri

- Sağlık gözetimi ve meslek hastalıkları konusunda temel kavramlar,
- Meslek hastalıklarının çeşitleri ve tanı yöntemleri,
- Korunma yöntemleri,
- Meslek hastalığı istatistikleri,
- İlgili mevzuat hakkında bilgi sahibi olmak.

- Sağlık gözetimi kavramı ve uygulanması
- Meslek hastalığı kavramı
- Meslek hastalığı çeşitleri ve nedenleri
- Meslek hastalığı tanı yöntemleri
- Meslek hastalıklarından korunma
- Meslek hastalığı istatistikleri
- İlgili mevzuat

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Madde 23

1. Herkesin çalışma, işini özgürce seçme, **adil ve elverişli koşullarda çalışma** ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
2. Herkesin herhangi bir ayırım gözetilmeksizin eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.
3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gereğinde başka toplumsal koruma yollarıyla desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.
4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma ya da sendikaya üye olma hakkı vardır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Madde 24

Herkesin iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılması ve ücretli dönemsel tatiller dahil, dinlenme ve boş zamana hakkı vardır.

Çalışma Hayatı ve Sağlık İlişkisi Nedir?

SAĞLIK

Çalışma Ortamı: (Fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal etkenler.)

Çalışma Şartları: (Çalışma süreleri, vardiya, ücret, izin, fazla çalışma)

Çalışma İlişkileri: Örgütlenme (sendika), iş güvencesi, istihdam biçimleri)

Kişisel Özellikler

Çevre

Sağlık Gözetimi Kavramı

Sağlık gözetimi mantığının temelini; çalışanların sağlık durumlarının, yaptıkları işte karşı karşıya oldukları risklerin de dikkate alınarak izlenmesi ve sağlıkları üzerindeki olumsuzlukların daha etkilenmenin başında tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması yaklaşımı oluşturmaktadır.

Sağlık Gözetimi Kavramı

Özet:

İşin gerektirdiği sağlık şartlarının belirlenmesi ve iyileştirilmesi

Sağlık Gözetimi Kavramı

- ➡ Çalışacak elemanda aranılacak sağlık kriterlerinin belirlenmesi
- ➡ İşe alınacak ve iş değiştirecek elemanların uygun yöntemlerle işe giriş ve periyodik muayenelerinin yapılması
- ➡ Çalışanla çalışma ortamı arasındaki etkileşimin ve maruziyet durumunun kabul edilebilir ve güvenilir yöntemler kullanılarak izlenmesi

Sağlık Gözetimi Kavramı

- ➡ Çalışanların önleyici, koruyucu yaklaşım uyarınca sağlık eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve eğitimlerinin yapılması
- ➡ Meslek hastalığı kaynaklarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi
- ➡ Maruziyet haritalarının çıkarılması

Sağlık Gözetimi Kavramı

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 15 inci maddesinde Sağlık Gözetimine yer verilmiştir.

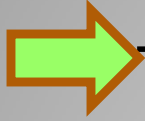
Buna göre işveren, çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar.

Mevzuatta Sağlık Gözetimi

Çalışanların:

- İşe girişlerinde
- İş değişikliğinde
- İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde.
- İşin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla sağlık muayenelerinin yapılması gerekmektedir.

Mevzuatta Sağlık Gözetimi

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacaklar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamaz.

Bu Kanun kapsamında alınması gereken sağlık raporları, işyeri sağlık ve güvenlik biriminde veya hizmet alınan ortak sağlık ve güvenlik biriminde görevli olan işyeri hekiminden alınır. Raporlara itirazlar Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hakem hastanelere yapılır, verilen kararlar kesindir.

Mevzuatta Sağlık Gözetimi

- ➔ Sağlık gözetiminden doğan maliyet ve bu gözetimden kaynaklı her türlü ek maliyet, işverence karşılanır, çalışana yansıtılamaz.
- ➔ Sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın özel hayatı ve itibarının korunması açısından sağlık bilgileri gizli tutulur.

Mevzuatta Sağlık Gözetimi

Bunun yanı sıra Avrupa Birliği Direktifleri doğrultusunda hazırlanarak yürürlüğe giren iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönetmeliklerin çoğunda “**Sağlık Gözetimi**” başlığı yer almış ve bu başlık altında ilgili Yönetmelik konusunda (gürültü, kimyasallar, ekranlı araçlarla çalışmalar vs.) sağlık yönünden işverenin yapması gereken hususlar açıklanmıştır.

Sağlık Eğitimi

Sağlık eğitimi;

İş kazaları ve meslek hastalıklarının sebepleri ve işyerindeki sağlık riskleri,

Kaza, yaralanma ve hastalıktan korunma prensipleri ve korunma tekniklerinin uygulanması,

Kimyasal, fiziksel ve biyolojik maddelerle ortaya çıkan riskler,

Sağlık Eğitimi

Temizlik ve Düzen,

İlk Yardım ve Kurtarma,

İşyerinde yapılan çalışmalara göre
çalışanların maruz kaldıkları sağlık risklerini
içeren eğitimleri,
kapsamalıdır.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Öncelikle bazı kavramların belirtilmesi yerinde olacaktır.

Yükümlülük Süresi

Zararlı mesleki etkinin sona ermesi ile hastalığın ortaya çıkması arasında geçebilecek, kabul edilebilir en uzun süre.

Maruziyet Süresi

Zararlı etkenin başlamasıyla hastalık belirtilerinin ortaya çıkması için gereken en az süre.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Meslek hastalığı:

Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalığı ifade eder.

(6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu)

Meslek hastalığı:

Sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir.

(5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu)

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Meslek Hastalığının özellikleri:

- ➡ Nedeni bellidir.
- ➡ Önlenabilir. (Nedeni belli olduğuna göre, yüzde yüz)
- ➡ İlerleyicidir.
- ➡ Tekrarlama olasılığı vardır. (Önlem alınmadığında)
- ➡ Maluliyet söz konusu olabilir.
- ➡ Tazminat Gerektirir.
- ➡ Bildirimi Zorunludur.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Meslek hastalıkları; işyerlerindeki sağlık zararlarından oluşan hastalıklardır.

Hastalıkla, sağlık zararı arasında bir illiyet bağı vardır. (sağlık riski ile hastalığın ilişkisinin vazgeçilmezliği sebep - sonuç ilişkisi vardır.)

Tanısı oldukça zor hastalıklardır.

Buz dağına benzetilebilir. 7/8'i denizin altında, 1/8 ise denizin üstündedir.

Tüm sistemik hastalıklar meslek hastalığı olabilir. Yeter ki çalışma bölümünde o hastalığa ait bir veya birkaç etken bulunsun.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

- ➡ Görünümü veya anatomopatolojisi mesleki olmayan benzer hastalıklarla aynıdır.
- ➡ Etkenle temas başladıktan sonra meslek hastalığının oluşumu, 1 hafta ile 30 yıl arasındadır.
- ➡ Etkenle temas kesilince, meslek hastalığı o evrede durur, ne ilerler ne de geriler.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

- ➡ Meslek hastalığının tanısı için kendine özgü birtakım laboratuvarlara gereksinim vardır. (İş hijyeni, iş psikolojisi, iş fiziği, çeşitli tıp ve fonksiyon laboratuvarları gibi)
- ➡ O hastalık her ülkenin kendi meslek hastalıkları listesinde bulunmalıdır.(ILO 29'lu liste, AB'nin 14'lü listesi)

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Meslek Hastalığı tanısı koyma yetkisi günümüze kadar olan süreçte sadece ve sadece SSK'nın bu konu ile görevli merkezlerindeydi.

(SSK Meslek Hastalıkları Hastaneleri)

Ancak:

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

“5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre (Madde 14):
Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

- a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usûlüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi,
- b) Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi, sonucu **Kurum Sağlık Kurulu tarafından** tespit edilmesi zorunludur.”

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının bu Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır. Bu durumdaki kişiler, gerekli belgelerle Kuruma müracaat edebilirler.

Meslek Hastalıklarının Önemi ve Tanı Süreci

Herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, meslek hastalıkları listesindeki **yükümlülük süresi aşılmış** olsa bile, söz konusu hastalık Kurumun veya ilgilinin başvurusu üzerine **SGK Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir.**

İşçi Sağlığı Enstitüleri

Kendine özgü çalışma düzeni içinde çalışan multidisipliner kuruluşlardır.

Çok çeşitli tıp tanı ve araştırma laboratuvarını içerir. X-Ray, biyokimya, bakteriyoloji, hematoloji, kardiyoloji, EEG ve EMG, solunum fonksiyon laboratuvarları, anatomopatoloji, ultra mikroskopi vb.

İşçi Sağlığı Enstitüleri

- İş hijyeni, toksikoloji, iş fiziği, termal konfor, ışık, ses, vibrasyon ölçümleri, iş psikolojisi laboratuvarları
- Epidemiyoloji, biometri, ergonomi laboratuvarları
- Bu laboratuvarlar enstitüde ve sahada araştırma ve inceleme yaparlar.

İşçi Sağlığı Enstitüleri

- Ülkemizde 1965'de Çalışma Bakanlığı'na bağlı **İSGÜM** açılmıştır. İLO standartlarına göre kurulan yataksız bir enstitüdür.
- Ülkemizde yalnız sigortalıların meslek hastalığı olabilme hakkı bulunduğundan SSK bu alanda öncülük etmiştir.

İşçi Sağlığı Enstitüleri

1970'de TÜMSAB projesi 3'lü bir örnek çalışmadır. Meslek Hastalıkları Hastaneleri bu projeye göre kurulmuştur.

1- İşçi sağlığı enstitüsü **İSGÜM** Ankara Dr. İsmail Topuzoğlu

2- Ankara Ulus Hastanesi 10 Yatak Dr. Engin Tonguç

3- İstanbul Osmaniye Dispanseri :

Çok değişik iş kollarında çalışan ve 10.00 işçiye hizmet veren bir SSK dispanseri – Dr. Haldun Sirer ve arkadaşları

İşçi Sağlığı Enstitüleri

Bu proje sonunda 1976'da **İstanbul** ve **Ankara'da** birer **meslek hastalıkları kliniği** ve 1980'de de Ankara'da 100 yataklı **Meslek Hastalıkları Hastanesi** ve **İstanbul Kartal'da** 300 yataklı bir **Meslek Hastalıkları Hastanesi** ve mesleki rehabilitasyon merkezi kurulmuştur.

Meslek Hastalığı Sayıları

- 1 - İLO'nun ilk meslek Hastalıkları listeleri
- 2 - 1979'da AET'nin listesini alarak uygulamaya koyduk. Çok geniş ve kapsamlı bir liste.
- 3 - ILO'nun 29'lu listesi. Genellikle işyerleri ve işyeri hekimleri için yararlıdır.
- 4 - 14'lü liste. AB'de kullanılan liste. Çeşitli metaller, solventler, mesleki kanserler, endüstriyel sağırlıklar, duruş bozuklukları - sırt ağrıları, toz hastalıkları ve stres bozukluklarını içerir.

Meslek Hastalığı Sayıları

Yalnız SGK'lılar Meslek Hastalığı olabilir.
6.300.000 sigortalı vardır ve ülkede çalışan sayısı en az 30.000.000 kişidir.

SGK istatistiklerinde son 5 yıl içinde 1000-1250 iken son yıllarda 800,600 ve 400'e inmiştir.

Meslek Hastalığı Sayıları

Belçika'da sigortalı sayısı aşağı yukarı bizdeki kadardır. Meslek hastalığı sayısı ise 5800 - 6000 civarındadır.

Almanya'da 84.000, Amerika'da 280.000 civarı, İtalya'da 54.000 civarındadır.

SONUÇ:

**Meslek Hastalıklarını tanıyamıyoruz
ve çıkaramıyoruz.**

Meslek Hastalığı Sayıları

Beklenen Meslek Hastalığı Sayısı Nedir?

Teknoloji Kullanım Düzeyi,
Riskli İş Kollarının Yoğunluğu,
Ülkenin Politikaları,
İşçi-işveren Ve Devletin Sorumlu Yaklaşımı,
Sağlıklı Çalışma Ortamı.

Her bin işçi için yılda

4-12

yeni meslek hastalığı vakası beklenmelidir

Harrington J.M., Gill F.S., Aw T.C., Gardiner K.
Occupational Health; 4th Edition 1998

Meslek Hastalığı Sayıları

Sigortalı işçi sayısı: 10.000.000

Tespit Edilen Meslek Hastalığı Sayısı:

534

Tespit Edilen Meslek Meslek Hastalığı Oranı:

Yüzbinde 5

Beklenen Meslek Hastalığı Sayısı:(Binde4-12)

40.000-120.000

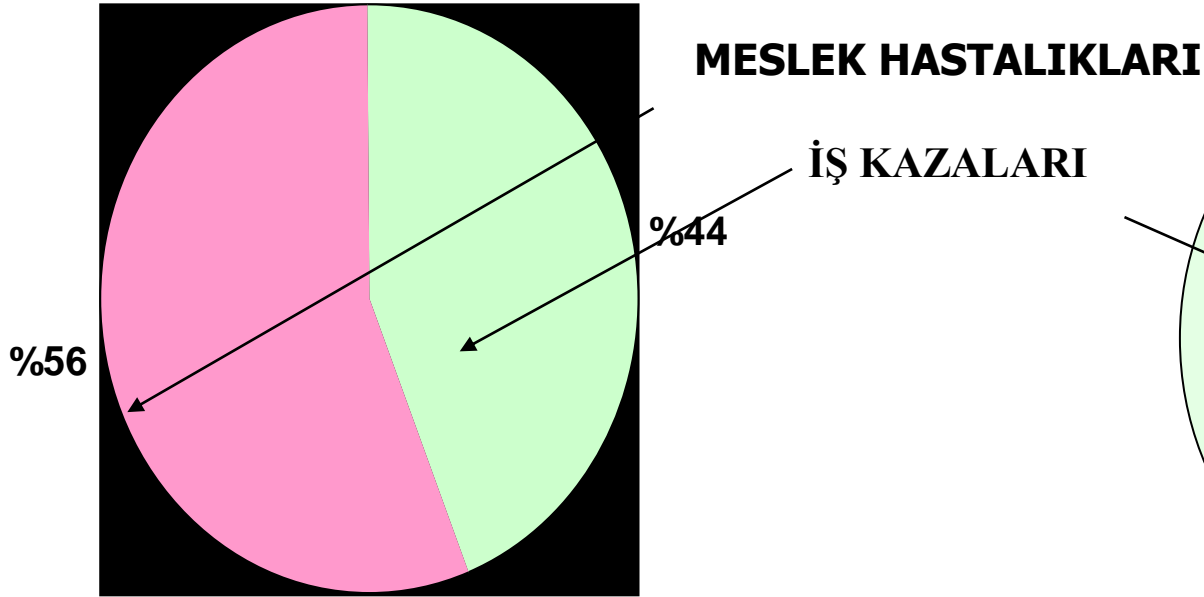
TUİK 2007 Araştırması

İş kazası(Binde 28):250.000

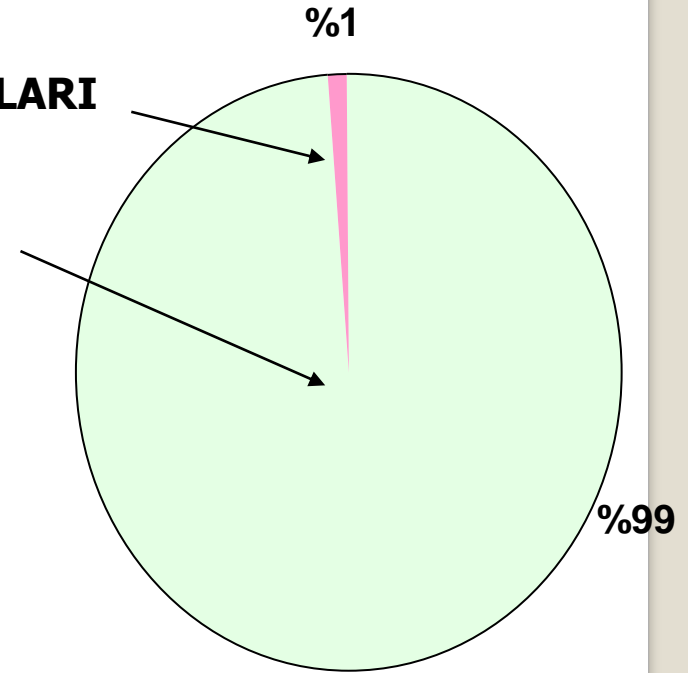
Meslekle ilişkili rahatsızlık(Binde 37):333.000

Sigortasız işçi, kendi hesabına çalışanlar ve memurlardan oluşan 13.000.000 kişi dahil edilmemiştir.

Meslek Hastalığı Sayıları

DÜNYADA

TÜRKİYE'DE

Meslek Hastalığı Sayıları

	2002	2003	2004	2005	2006	2011
İŞ KAZASI	72.344	76.668	83.330	73.923	79.027	69.227
MESLEK HASTALIĞI	601	440	384	519	574	697

Meslek Hastalığı Sayıları

İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölümler

ÖLÜM	2002	2003	2004	2005	2006	2011
İŞ KAZASI	872	810	841	1.072	1.592	1.700
MESLEK HASTALIĞI	6	1	2	24	9	10
TOPLAM	878	811	843	1.096	1.601	1.710

Meslek Hastalığı Sayıları

**İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Sürekli İş
göremezlik**

SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK	2002	2003	2004	2005	2006	2011
İŞ KAZASI	1.820	1.451	1.421	1.374	1953	2.093
MESLEK HASTALIĞI	267	145	272	265	314	123
TOPLAM	2.087	1.596	1.693	1.639	2.267	2.216

Meslek Hastalıkları Listesi

- A.** Kimyasal maddelerle meydana gelen meslek hastalıkları,
- B.** Mesleki deri hastalıkları,
- C.** Pnömonkozlar ve diğer mesleki solunum hastalıkları,
- D.** Mesleki bulaşıcı hastalıklar,
- E.** Fiziksel nedenlerle meydana gelen meslek hastalıkları...

Meslek Hastalıkları Listesi

Meslek hastalıkları listesi

A Grubu: Kimyasal Maddelerle olan Meslek Hastalıkları

A-1a Arsenik ve bileşikleri

(arsenikli hidrojen dışında)

A-1b Arsenikli hidrojen veya arsin (AsH_3)

A-2 Berilyum (glüsenyum) ve bileşikleri

A-3a Karbonmonoksit

A-3b Fosgen (karboniklorür)

A-3c Hidrosiyanik asit, siyanidler ve siyan bileşikleri

A-5 Krom ve bileşikleri

A-6 Civa ve anorganik bileşikleri

A-7 Manganez ve bileşikleri

Meslek Hastalıkları Listesi

A-13 Talyum ve bileşikleri

A-14 Vanadyum ve bileşikleri

A-15 Halojenler

A-15a Klor

A-15b Brom

A-15c İyot

A-15d Fluor

A-16 Alifatik ve alisiklik hidrokarbonlar

**(petroleter benzinin bileşiminde bulunan
petroleter, petrol benzini, kerosin, diesel yağı,
fuel oil...)**

Meslek Hastalıkları Listesi

A-18e Organik esterler (alifatik asitlerin esterleri-asetat, formiat, laktat, butirat, aromatik ve anorganik asitlerin esterleri-dimetil sülfat, metil silikat, nitrik asit esterleri-nitrogliserin...)

I-Dimetil sülfat, II-Metil silikat

A-19a Organik asitler (formik asit, asetik asit, oksalik asit)

A-19b Aldehitler

A-20a Alifatik hidrokarbonların nitro türevleri (Nitrometan ve nitroetan, I-nitropropan, 2-nitropropan, Tetranitrometan, Nitroparafinin klorlu türevleri)

A-20b Nitrik asit esterleri (nitroglukol, nitrogliserin)

Meslek Hastalıkları Listesi

B Grubu: Mesleki Deri Hastalıkları:

**B-1 Deri kanserleri ve prekanseröz deri hastalıkları
(kurum, zift, katran, asfalt, antrasen, mineral yağlar,
parafin ve benzeri maddelerle)**

B-2 Kanserleşmeyen cild hastalıkları

C Grubu: Pnömokonyoz ve diğer Mesleki Solunum Sistemi Hastalıkları:

C-1a Silikoz ve silikotüberküloz

C-1b Asbestoz

C-1c Silikatoz

C-1d Sideroz

C-2 Alüminyum ve bileşikleri

C-3 Sert metallerin tozları

C-4 Thomas cürufu

C-5 Mesleki bronşiyal astma

C-6 Bissinoz

Meslek Hastalıkları Listesi

D Grubu: Mesleki Bulaşıcı Hastalıklar

D-1 Helminthiasis: Ankilostomiasis, nekatoriasis

D-2 Tropik hastalıklar: Malarya, amöbiasis, sarı humma, veba, rekürrent ateş, dank, leishmanyoz, frambozie, lepra, lekeli humma, riketsiyöz

D-3 Hayvanlardan insana bulaşan hastalıklar:

Bruselloz, tetanoz, şarbon, salmonella enfeksiyonları, Weil hastalığı, kuduz, ornithozlar, psittakoz, rekürrent ateş, şap hastalığı, çiçek, Q Humması, lekeli humma, ekinokok humması, ruam, bovin tipi tüberküloz

D-4 Viral Hepatit, tüberküloz

Meslek Hastalıkları Listesi

E Grubu: Fizik Etkenlerle Olan Meslek Hastalıkları

E-1 İyonlayıcı ışınlarla olan hastalıklar

1-Elektromanyetik ışınlar (Röntgen, gama...)

2-Korpüsküler ışınlar (alfa, beta, nötron ve protonlar), laser ışınları

E-2 Enfraruj ışınları ile katarakt

E-3 Gürültü sonucu işitme kaybı

E-4 Hava basıncındaki ani değişmelerle olan hastalıklar

E-5 Titreşim sonucu kemik-eklem zararları ve anjionörotik bozukluklar